

ցրնենք թէ ի՞նչ բան պէտք է նախ սոր-
վեցրնել, թող ասոր պատասխանն
ալ տայ նոյն փիլիսոփան . « Բայց չը-
լայ թէ ծուռ իմանաք իմ ըսած
կրթութիւնս . . . հարկաւոր դաս-
տիարակութիւն ատ արհեստները
չեն , հասկա կրթութիւնն ան է որ
պղծիկուց զմարդը առաքինութե
կը դարձնէ , և լաւ քաղաքացի ըլ-
լալու ջանք կուտայ , և կը սորվեցը-
նէ արդարութեամբ հնազանդիլ և
արդարութեամբ հրամայել . . . աս
միայն է կրթութիւն ըսածդ : Իսկ
ստակ աւելցրնելու , կարողութիւն
ու փառք շատցրնելու կրթութիւ-
նը , կամ ասոնց նման արդարութե-
նէ ու խելքէ դուրս եղած բաները ,
ռամկական և անարգ բաներ են ,
կրթութեան անուանն ալ արժանի
չեն » : Ա՛ երջապէս , կ'ըսէ , « Ի՞-
մէնքն ալ կը խոստովանին , թէ ու-
րոնք որ առաջուց լաւ կրթութեան
անոնք լաւ մարդիկ եղան . անոր հա-
մար ամենևին պէտք չէ անհոգ ըլ-
լալ աս բանիս . վասն զի մարդուս
ամէն բանէն պատուականը իր լա-
ւութիւնն է » :

Արեւմտեան բանէ առաջ ծնողք
պիտի նային որ բարեպաշտութեան
սկզբունքներ , և ետքը ընկերութեան
պարտքեր տպաւորեն զաւկներնուն
սիրտը , որպէս զի վերջի վարպետներն
ալ յաջողութեամբ աճեցրնեն զա-
նոնք . ասով աշխարհքս ընտիր քաղա-
քացիներ , ու մարդիկ լաւ ընկերներ
կ'ունենան . մեր խեղճ ազգն ալ կը
ճանչնայ որ իրեն մէկ հատիկ փառքը՝
պատիւը՝ հարստութիւնն ու յաջողու-
թիւնն է լաւ ազգայիններ ունենալ ,
և Ի՞նչու ալ ալ կը փառաւորուի այն
պիտի անձանց վրայ :

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երկրային հեռագիր :

Օ՛ ԱՆԱԶԱՆ հեռագիրներու վրայ
համառօտ տեղեկութիւն մը տուինք
առջի տարուան Բազմավիպին մէջ ,
խոստանալով որ ետքը ելեքտրական
հեռագիրն ալ ստորագրենք : Եւ ու-
րովհետեւ մօտերս աս ելեքտրական
հեռագիրը Կոզմոպոլիսի սկսան բանե-
ցրնել մեծ ու զարմանալի յաջողու-
թեամբ , և Վազդիացիք ալ ետեւէ
են փորձեր ընելու որ իրենք ալ բանե-
ցրնեն , հոս համառօտ տեղեկութիւն
մըն ալ աս գործիքիս վրայ տանք :

Ելեքտրական հեղանիւթին խելքէ
դուրս արագութիւնը և հաղորդակա-
նութիւնը յայտնի է . աս յատկու-
թիւնը հարկաւ կը դրդէ մարդուս
միտքն որ փորձեր ընէ՝ մէկ տեղէն մէ-
կալը քիչ ատենի մէջ բան իմացրնե-
լու : Եւ ահա ասոր համար Ա՛ էսթըն
անունով անգղիացի բնագէտը մտա-
ծեր է որ ելեքտրական հեռագիր մը
հնարէ , որ անով մէկ ըոպէի մէջ ու-
ղած լուրը ինչուան 200,000 մղոն
տեղ հասցնէ : Ի՞նչ խորհուրդս 'ի
գործ դնողներն եղան Կոզմոպոլիսի մէջ
Ա՛ Եսթըն ու Պիլզոֆ , Ի՛ Խիսիայի մէջ
Ա՛ ինքիւն , Փարիզի մէջ Ա՛ ըմոնիէ ,
Ա՛ Կարիսի մէջ Պիլմանքուր : Ա՛ եր-
ջի կատարելագործողն եղաւ Ի՛ Զոր-
սթէտ գերմանացի բնագէտը , որ մը-
տածեց ելեքտրական յորձանքը մագ-
նիստացած սլաքի հաղորդել , ու անով
շինել հեռագիրը :

Ասկից որնշանը պիտի տրուի կամ
լուրը պիտի երթայ՝ հոն կը դրուի
Ա՛ ոլթայեան սիւնակ մը , և ուր որ
պիտի հասնի՝ հոն ալ մագնիստացած
սլաք մը կը դրուի շրջանակով՝ որուն
վրայ հարկաւոր գրերը նշանած պիտի
ըլլան : Ի՞նչ երկուքը , ի՞նչ սիւնակն ու
սլաքը երկաթ թելերով իրարու կը
հաղորդեն : Երբոր սիւնակին ուժովը
աս թելերուն ելեքտրական հոսանք

մը տաս ու զանոնք ցնցես, անոնց ցնցումը ինչուան սլաքին հասնելով՝ զանիկայ այնպէս կը շարժէ որ շրջանակին վրայ դառնալով՝ գիրը կը ցուցնէ. զոր օրինակ Փարիզի գործիքը շարժելով մէկէն՝ ի մէկ ինչուան Ռուան կը հասնի ցնցումը, և ուզած գրերդ տախտակի մը վրայ կը շարուին: Ընկէ զատ՝ ուզած խօսքդ տպելով ալ կրնաս հաղորդել. վասն զի նոյն ասեղներով որ և իցէ խօսք կը տպուի: Ընգդիայի մէջ երկաթէ ճամբաներուն վրայ կը բանեցընեն հիմա աս ելեքտրական հեռագրութիւնը ինչուան 40 մղոն տեղ. աս բանիս համար ճամբուն երկու կողմէն ցիցերու վրայ պրկած թելեր կան. անոնց քովէն անցնելու ատենդ վրանին բան մը չես տեսներ, բայց ելեքտրական զօրութեամբ աներևոյթ սուրհանդակներ ան թելերուն վրայէն կ'երթան ու կուգան անհնարին արագութեամբ:

Ելեքտրական հեռագրի մը ծախքը հասարակ հեռագիրներուն ծախքէն քիչ է կ'ըսեն: Փարիզէն Ռուան շինուած հեռագրին առաջին փորձը եղեր է աս տարի մայիսի 4էն, ու շատ աղէկ յաջողեր է: Երբեք թէ մօտերս Վաղղիոյ թէրը իր պալատէն ինչուան իշխանաց խորհրդարանը ելեքտրական հեռագիր մը չինել տուաւ:

Երկու մէջէն ալ կրնան հաղորդուիլ՝ թելերուն մէջտեղերէն ծանրոցներ կախելով, որ խորը իջնայ. հիմա մեծ ջանք կայ որ Լոնտրայէն Փարիզ այսպիսի հեռագիր մը չինեն:

ԱՌՏԵՆՆԵՆ ՏԵՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Թե Բն իերդով հոմայ գեղերը պանիր, ու պանիրէն ետէր լապնաթ հոմ ուրբութեա ին շինեն՝ ուլերի ու այծու հալեն:

Ընկալած կատսայի մը մէջ կը լեցընեն կաթը՝ մաղէ մը անցընելով կամ

ցանցառ լաթէ՝ որ մաքուր ըլլայ. ետքը կրակին վրայ կը դնեն, ու փայտով մը կը խառնեն ինչուան որ ձեռք դիմանալու չափ տաքնայ: Ետքը կրակէն վար կ'առնեն, մէջը կը լեցընեն կաթին շատութեանը կամ քիչութեանը համեմատ մակարդը, այսինքն այծուն կաթնեղէն խախալը (որ չորցուցած կը պահուի, ու ասանկ պէտք եղած ատեն՝ ջրի կամ կաթի մէջ կը հալուի): Ետքը կաթը կը կապէ, անոյ՝ մածունի պէս կ'ըլլայ, որ իտալերէն ճիւղաւ կ'ըսուի, փայտով մը կ'աւրին կը խառնեն, ու նորէն կրակի վրայ կը դնեն միշտ խառնելով ինչուան որ եփ ելլէ: Ըն ատենը կրակէն վար առած կը թողուն, ինչուան որ նորէն ձեռք դիմանալու չափ պաղի, որ կարենան պնտացած պանրեղէն մասունքը ձեռքով շաղուել միացընել կատսային մէջ: Ետքը բոլոր մէկէն մեծ զանգուած մը կ'ըլլայ, հաստ դերձանով մը կը կտրտեն ինչ չափով որ կ'ուզեն, ու փայտէ կաղպարի մէջ պանրի գլուխներ կը ձևացընեն, սրբաթելով որ ջրեղէն մասունքը ելլէ: Ետքը պանրին զանգուածը կատսայէն կը հանեն, մէջը մնացած շիճուկը, այսինքն կաթին ջրեղէն մասը նորէն կրակի վրայ կը դնեն, ու երբեմն երբեմն կը խառնեն, ինչուան որ ջրին երեսը փրփուր կ'ելլէ, ու կը սկսի ձևանալ վազնատը կամ ուրբութեան: Ետքը որ կակուղ ու փափուկ կ'ուզես, շուտով մը կրակէն ետ պէտք է առնուս կատսան. իսկ թէ որ աւելի թողուս կրակին վրայ, պինդ կ'ըլլայ, ու համը այնչափ ախորժեղ չըլլար: Ետքը ծակծակ դգալով կամ քամոցով ջրին երեսէն վազնատը կը ժողվես, ու կը մնայ կաթին սերը, որ ան ալ կուրծքի հիւանդութեան դեղ կ'ըլլայ, կամ թեփի հետ խառնած՝ հաւերուն կը տրուի, և կամ ուրիշ ընտանի կենդանիներու: